

Антоніна БОЙЧУК,
orcid.org/0000-0001-5401-8343
аспірантка

*Навчально-наукового інституту музичного мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) art_science@ukr.net*

ДИСТАНЦІЙНИЙ КОНКУРС – КРОК У СУЧАСНІСТЬ ЧИ ЗВОРОТНІЙ ПРОЦЕС У МИСТЕЦТВІ: МІРКУВАННЯ, РОЗДУМИ, ЗАПЕРЕЧЕННЯ

Наука дистанційною не буває.

Вона або є, або її немає...

А. Бойчук

Із запровадженням карантинних заходів людство, перебуваючи в умовах пандемії, змушене пристосовуватися до нових умов життя. Це доволі нелегко, коли закритий простір заміняє звичні повсякденні потреби в побуті, соціумі та суспільстві. «Карантинна депресія» торкнулася багатьох людей різних сфер діяльності, зокрема діячів мистецтва. Як заявляє британський письменник, мистецтвознавець Вілл Гомперц: «Ми не комп'ютери і немає абсолютного попадання у творчості, але є грамотна оцінка ситуації, і це принаймні наша власна оцінка, вона надає роботі індивідуальності й душі» Актуальність цього періоду лише в інноваціях та розширенні технічних можливостей, які дозволяють синхронно рухатися з сучасністю та наздоганяти час. Невдоволеними цими підходами являється більша частина тих, хто звик працювати наживо. Проблема безпосередньо торкнулася артистів: оперних співаків, солістів філармонії, диригентів та їхніх творчих колективів, акторів театрів, масових діячів та всіх, хто причетний до мистецтва. Крім овацій, які залишилися за кадром крокує низка інших проблем, які для кожного професійного виконавця стали опорою для самореалізації.

Слово «дистанція» часто вживане у спортивній галузі, коли йдеться про відстань. Та сьогодні у «дистанційному» режимі перебуває увесь світ та всі галузі надання послуг, зокрема освіта та культура, які і без дистанції мають чимало питань з огляду на якість освіти з вуст школярів та студентів. Незрозумілість між тими, хто вчить, і тими, хто диктує, як вчити, була є і буде завжди. Вчитель в українській школі, як виявилось, – не завжди той, хто «мав би знати все», але і не той, кого готові почути і змінити вектор освітніх невдалих реформ (спроб). Про те, що дистанційна освіта в школах – неефективна, зауважують як

вчителі, так і батьки, чия дитина, якнайменше почала втомлюватися від щоденного інтерактивного режиму. Та це далеко не найбільше питання без відповіді МОН. Незрозумілими є такі аргументи:

– неврахування соціального рівню вчителя та учня, масова відсутність комунікативного оснащення для забезпечення діджиталізації в освітньому процесі;

– географічне положення вчителя та учня й відсутність інтернет-покриття;

– методичне обмеження вчителя у використанні звичних форм роботи, наслідком чого може стати спад потенційного росту вчителя, а відтак психолого-емоційне виснаження та розчарування у професії;

– змушення виходити за межі свого комфорту, що з часом спричинить психологічну нестійкість у дітей;

– обмеження від звичайних потреб спілкування та норм щасливого дитинства.

Власне, ключовим елементом у цьому постає відсутність контролю, розрізненість навчальних платформ, мала ефективність сприйняття та розуміння матеріалу учнями, напружений режим самоосвіти та самопідготовки, до якого не звикло українське школярство.

Викладачам початкової мистецької освіти також є про що сказати, адже гра на інструменті чи спів онлайн, а відтак робота з оркестром чи хором, – це нонсенс, який виходить за рамки здорового глузду. Сольфеджіо, теорія музики – не менш важливі предмети, без яких унеможлиблюється опанування музичним мистецтвом сповна. Як теоретик за першим фахом на власному досвіді переконалася у складності доступного викладу тієї чи іншої теми в дистанційному режимі. Передусім це зумовлено складністю самого предмету, який повинен включати в собі 30% теорії та 70% практичного засвоєння матеріалу на всім звичних формах навчання. Предмет, який діти і без дистанційних ускладнень не любляють, прогнозує нульову успішність,

а повинен сприйматися як невіддільна частка музики та виконавства загалом.

Переконана, ближче до закінчення навчального року, із труднощами стикнулися і керівники закладів початкової мистецької освіти, які повинні були в гуманний спосіб обдумати подальший план роботи та вивести нову формулу здач та критеріїв оцінювання, контрольних заходів тощо. З боку контролю такого процесу відеорежиму також є свої перепетії, з якими першими зустрічаються викладачі старшого покоління. Далеко не кожен вчитель ДМШ може дозволити собі надсучасний смартфон чи ноутбук, в якому і закладений весь дистанційний процес. Та й саме навчання, яке воно?

Мистецькі ЗВО також перебувають у розгубленості освітніх впроваджень цього часом не визначеного періоду. З одного боку – це довготривалий карантин, який студенти умовно назвали канікулами. Доволі рідко зустрінеш того, який безперервно готується до сесій і вчасно виконує всі завдання. Хоча самостійна робота передбачена у програмових вимогах, але до такої її кількості не був готовий навіть відмінник. І хоча з ІТ технологіями більшість підлітків на «ти», тут також не обходиться без проблем. Варто зазначити, що це професійні заклади освіти, які дають «квиток у життєву дорогу», і освітній процес прагне якісного забезпечення для тих, кому незабаром вчити інших.

Також фахівців турбує злободенне питання аналізу інструментальної гри та вокального виконавства під час карантину, адже звук, який не маємо змоги відчувати наживо, стає просто технічною одиницею, яка не дає змогу сприйняти всю красу фактури та гармонії, а головне – мелодичної глибини. Попри все, відеоролик (новий вид академ-контролю) не може передбачити правильності виконання важливих елементів в сукупності постановки та аплікатури. Багато хто помиляється, думаючи, що новітня онлайн-платформа (Zoom, Google Classroom, Moodle, Edmodo) або телефонний додаток (Viber, Telegram, Messenger) здатні замінити живе сприйняття. Що стосується вокалістів, тут теж не менше розбіжностей між живим звуком та звукозаписом. Постає питання: «Навіщо від вокалістів вимагати резонування звуку, коли всі процеси професійного звукоутворення втрачаються у технічній базі?» Тим паче, якісне вокальне виконавство мало би викликати «ефект мурашок» у слухача, натомість викликає хвилю обурення та обговорення серед викладачів-вокалістів.

Варто звернутися до одного із напрямів діяльності та малоефективності дистанційного

режиму – конкурси та фестивалі (організатори та різного роду малоавторитетні мистецькі інституції), котрі за час карантину зросли немов «гриби після дощу», викликаючи ажіотаж та продукуючи «кількісний показник» молозатребуваних учасників-переможців різних напрямів та рівнів виконавського мистецтва, продукують псевдопереможців, псевдоучасть «за завісою», і головне – неможливість бачити та чути учасників таких мистецьких псевдоакцій на YouTube-каналі, де зазвичай ми спостерігаємо ротацію виконавців, концерти, майстер-класи тощо відомих конкурсів та фестивалів України.

Поява такої кількості нових конкурсів викликає резонанс у мистецтвознавців. Бізнес на записаних відеороликах процвітає. Перебуваючи дома, конкурсант в один день може «побувати» у Києві, Херсоні чи навіть Відні. Статистика лауреатів також примножилася, а їхній рівень – рівень пересічного академконцерту. Переможці дистанційних конкурсів-фестивалів заповнили соціальні мережі, пропагуючи фіктивне мистецтво в осередках молоді.

Найгостріше питання стоїть до учасників: «Чи всі “умовні” лауреати дистанційних конкурсів зможуть підтвердити свої здобуті результати на концертній естраді та професійних виконавських конкурсах (із живою демонстрацією виконавської вправності)?». Адже виступ наживо зумовлений рядом різних потрясінь, передусім психологічних, викликаних переживанням, контактом з публікою тощо. Саме виконання програми також вимагає дотримання часового регламенту, де потрібно показати всю набуту майстерність з першої спроби у відведений час. Саме через такі «антиумови» дистанційний конкурс є зручним для учасників різного виконавського рівню. Оскільки кількість спроб для запису необмежена, а одне відео можна репродуктувати відразу на десяток дистанційних конкурсів. Переживання при цьому процесі мінімалізується, оскільки вся публіка на даному етапі – це об'єкти камери смартфона.

Інша справа – відеоконкурс. Форма конкурсу, яка також має підтекст дистанційності, проте умови запису кардинально відрізняються і проведення такого туру – аргументоване. Таких відеоконкурсів зовсім не багато в Україні, але вони є, точніше, вони тимчасово перетворилися на такий формат, не понижаючи якості оцінювання виконавської майстерності учасників, зберігаючи контент фаховості журі та власну репутацію.

Таким чином, мінімальні зусилля, середня технічна база та домашні умови запису – це ідеальне середовище для самореалізації тисячі виконавців,

які після такого успіху навряд чи захочуть кудись їхати і грати чи співати зі сцени. При тому навіть фінансові витрати «в нікуди» нікого не обурюють. Як бачимо, питання «дистанційності» як сталого явища не розкриті, не вдосконалені і головне не узаконені для повсякденного вжитку як в освіті, так і в культурі. Тому це обнадіює!

Підсумовуючи думки з боку власних спостережень на правах музичного критика, можу зауважити, що явище «дистанційності», а зокрема дистанційного конкурсу чи фестивалю, не потрібне і вважається «віртуальною розвагою» та брудним

відмиванням коштів, бізнесом у рамках культури і ганебним ставленням до мистецтва, як до невіддільної частки українського культуротворення. Щонайгірше, неготовність до самоосвіти, не прагнення до самовдосконалення та лінь створили так звані «умови безвихідності» під час пандемії, де швидким і одностайним рішенням проблеми стала поява величезної кількості незаконних дистанційних конкурсів. Проте ніхто не задумався, що ці нововведення стають першими кроками до знищення культури як явища, яке формується на засадах винятково живого соціуму.